

Ralf Harder, Karl May, Biografische schets

Vertaald door Peter Baanstra, gecorrigeerd door Cor van der Leest

Zie voor de ongecorrigeerde versie: www.karl-may-stiftung.de/museum/nl/may.html

Een onuitputtelijke bron met gegevens over Karl May en zijn werk: <http://www.karl-may-wiki.de/>

1842 - Ernstthal, Niedergasse 122 (nu: Karl-May-Haus)

Carl May wordt vrijdag 25 februari 1842 om 10 uur 's avonds geboren en de volgende dag in de evangelisch-lutherse kerk St. Trinitatis in Ernstthal gedoopt. De peetouders zijn de meester-wever Carl Gottlob Planer (1792-1859), juffrouw Chr. Friederike Esche (data onbekend) en de smidsknecht Christian Friedrich Weißpflog (1819-1894). Hij is het vijfde kind van de 32-jarige wever Heinrich August May en zijn vrouw, de 27-jarige Christiane Wilhelmine geb. Weise. In huize May heerst grote ellende – bittere armoede, soms zelfs hongersnood. Van zijn vier broers en zusters leeft alleen nog de vierjarige Auguste Wilhelmine.

In dat jaar was het een heel droge en hete zomer. Vanaf de zaaitijd heeft het 6 tot 7 weken helemaal niet geregend en in de streek is er bijna de gehele zomer geen onweer met regen geweest. Er was een algemeen gebrek aan water, zodat veel graan niet kon worden gemalen en daarom slechts grof gemalen werd. ... Het vee had buitengewoon veel te lijden en veel runderen werden toen, bijna uitgedroogd en sterk vermagerd, geslacht.

1843 - Ernstthal, Niedergasse 122

De prijs van vlees gaat "wegens gebrek aan slachtvee..." fors omhoog. De situatie van de in bitterste armoede levende wevers is vergelijkbaar met de huidige omstandigheden in de ontwikkelingslanden – een ideale basis voor ziektes door vitaminetekort en infecties; dit werd Karl May noodlottig.

1844 - Ernstthal, Niedergasse 122

28 mei: geboorte van Karl May's zuster Christiane Wilhelmine, de latere mevrouw Schöne. In Hohenstein en Ernstthal heerst steeds grotere hongersnood:

Ja, het is de laatste tijd inderdaad hier voorgekomen dat mensen die zich schaamden om te bedelen, letterlijk verhongerd zijn. Want het is, vooral in kinderrijke families, beslist niet zeldzaam dat er vaak meerdere dagen geen kruimel brood te eten is; en enkele aardappelen, in porties gekookt en gegeten met zout, zijn vaak de enige voedingsmiddelen van deze ongelukkigen. Maar in heel veel families zijn ook de aardappelen al op, of bijna op, en dan is verhongeren en bedelen onvermijdelijk. ... Het is inderdaad aangrijpend deze beklagenswaardigen met bleke afgetobde gezichten, met doffe holle ogen, waarin elke vonk van levensvreugde gedooft is, als schimmen te moeten zien rondsluipen...

Gebrek aan vitamine A veroorzaakt met grote waarschijnlijkheid bij Karl May nachtblindheid (blindheid bij slechte verlichting, bij schemering). Daarnaast was hij waarschijnlijk heel slechtziend – een beginnende xerophthalmie (hoornvliesdegeneratie) bedreigt het licht van zijn ogen.

1845 - Ernstthal, Marktplatz 183

De toestand van Karl May verergert: zijn oogleden zitten dicht en zijn gezwollen, er volgt een door ontsteking veroorzaakte blepharospasmus (ooglidkramp). Hij kan langere tijd zijn ogen niet open doen. Daardoor is hij blind (functionele blindheid) en verleert hij het zien. Vroegere ervaringen van zien kan hij zich later niet herinneren. Goede artsen zijn niet te betalen, er zijn nog geen ziekteverzekeringen. May beklagt zich in zijn autobiografie *Mein Leben und Streben* (in het deel *Ich* van de verzamelde werken opgenomen) over de verderfelijke kwakzalverij, waaraan hij ten offer valt. Heel waarschijnlijk worden zijn gesloten oogleden volledig zinloos behandeld met zalfjes en een oogverband; de toch al kleine kans om misschien tijdelijk te kunnen zien, wordt daardoor helemaal verprutst.

Ik kon de personen en dingen wel voelen, horen, ook ruiken; maar dat was niet genoeg ze me reëel en aanschouwelijk voor te stellen. Ik kon me ze alleen indenken. Hoe een mens, een hond, een tafel er uitzag, dat wist ik niet; ik kon me er alleen innerlijk een beeld van maken, en dat beeld was geestelijk. Als iemand praatte, hoorde ik niet zijn lichaam maar zijn ziel. Niet met zijn uiterlijk maar met zijn innerlijk kwam ik in nader contact.

Karl bevindt zich voortdurend onder de hoede van zijn grootmoeder Johanne Christiane May, de moeder van zijn vader. Zij beïnvloedt met haar sprookjes-romantiek de gedachten- en gevoelswereld van de jongen. De daaropvolgende maanden worden de bron van May's zeer rijke fantasie.

Verhuizing naar het huis van de wever Carl August Knobloch.

15 augustus begint voor May's moeder een zes maanden durende opleiding tot vroedvrouw.

1846 - Ernstthal, Marktplatz 183

13 februari: aan de Chirurgisch-Medizinschen Akademie (Kurländer Palais) in Dresden slaagt May's moeder voor haar vroedvrouwexamen met de aantekening "vorzüglich gut" (uitmuntend). Daar worden ook de ogen van haar blinde kind door de professoren Haase en Grenser met succes 'behandeld' (een operatie is om medische redenen uitgesloten) - Karl May leert zien.

Er waren voor mij alleen zielen, niets dan zielen. En zo is het gebleven, ook toen ik had leren zien, van mijn jeugd af tot op de huidige dag. Dat is het verschil tussen mij en anderen. Dat is de sleutel tot mijn boeken. Dat is de verklaring van alles wat men aan mij prijst en van alles wat men aan mij afkeurt. Alleen wie blind geweest is en weer kan zien en alleen wie een zo diep gegrondveste en zo machtige innerlijke wereld bezit dat die zelfs dan als hij weer kan zien, levenslang zijn hele buitenwereld beheerst – alleen hij kan zich indenken wat ik plande, wat ik deed en wat ik schreef, en alleen hij is in staat mij te kritiseren, anders niemand!

19 maart wordt May's moeder als vroedvrouw van Ernstthal aangesteld.

1847 - Ernstthal, Marktplatz 183

Karl May wordt uit de sprookjeswereld van zijn grootmoeder gerukt. Wrede opvoedingsmethoden van zijn vader schokkend voortaan May's geest:

Aan de weefstoel hing een uit drie koorden gevlochten touw, dat blauwe striemen achterliet, en achter de kachel stond de welbekende "birkene (berkenhouten) Hans" waar wij kinderen in het bijzonder bang voor waren omdat vader ervan hield hem voor het pak slaag in de grote "ovenschaal" te laten weken om hem elastischer en zo overtuigender te maken.

2 juni: geboorte van zijn zuster Ernestine Pauline.

1848 - Ernstthal, Marktplatz 183

Pasen: Karl May gaat naar school. De klassen van de Ernstthaler Volksschool zijn overvol; één onderwijzer moet aan ± 90 leerlingen lesgeven. Wat Karl daar niet leert, brengt zijn vader hem ruw aan het verstand. Eens moet de jongen het toch beter krijgen. Zo moet Karl in de komende jaren talloze, voor een deel wetenschappelijke boeken lezen die zijn vader hem voorschrijft. De weinige vrije tijd die hij heeft brengt Karl door bij zijn peetoom, de smid Christian Weißpflog, die veel gereisd heeft en naar wiens exotische verhalen hij luistert.

1849 - Ernstthal, Marktplatz 183

Karl May wordt tamboer bij de 7e schutterscompagnie van Ernstthal, waarin zijn vader soldaat 1e klasse is. Zijn vader exerceert en drilt hem tijdens diverse oorlogsspelen.

9 juni: geboorte van May's zuster Karoline Wilhelmine, de latere mevrouw Selbmann.

1850 - Ernstthal, Marktplatz 183

Ferrys "Le Coureur des Bois" (Der Waldläufer) verschijnt; negenentwintig jaar later zal May dit boek bewerken voor de jeugd.

1851 - Ernstthal, Marktplatz 185

Vermoedelijk in dit jaar: verhuizing naar het huis van de wevermeester Selbmann.

Poppentheater in Ernstthal:

Toen kwam een dag waarop er voor mij een wereld openging, die me daarna nooit meer losgelaten heeft. Er bestond theater. Weliswaar alleen een heel gewoon, armzalig poppentheater, maar toch theater. Dat was in het 'Webermeisterhaus'. Eerste rang: drie stuivers; tweede rang: twee stuivers en derde rang: één stuiver; kinderen halve prijs. Ik kreeg toestemming om er samen met grootmoeder heen te gaan. Dat koste voor ons samen 15 pfennig. Ze speelden: "Das Müllerröschen oder die Schlacht bei Jena." Mijn ogen brandden; ik gloeide van binnen: poppen, poppen, poppen! Maar voor mij leefden ze. [Mein Leben und Streben, blz. 55]

7 april: geboorte van zijn broer Heinrich Wilhelm; hij sterft al enige maanden later, 20 september.

30 november sterft Christiane Friederike Weise, May's grootmoeder van moederskant, op 64-jarige leeftijd.

1852 - Ernstthal, Marktplatz 185

16 augustus: May's zus Anna Henriette wordt geboren; ook zij sterft veel te vroeg, slechts enige weken oud, 4 september.

1853 - Ernstthal, Marktplatz 185

De ernstige opvoedingsfout die May's vader beging door er bij zijn zoon 'kennis' in te hameren, zal dit jaar een eerste hoogtepunt bereikt hebben. Karl May schrijft onder de treffende hoofdstuktitel *Keine Jugend* in zijn autobiografie:

Hij verzamelde alle mogelijke zogenaamde leerstof, zonder dat hij een keuze kon maken of een goede volgorde kon bepalen. Alles wat hij maar vond, nam hij mee. Ik moest het lezen of zelfs overschrijven, omdat hij dacht dat ik het daardoor beter kon onthouden. Wat heb ik toen allemaal moeten doorstaan. Oude gebedenboeken, rekenboeken, natuurhistorische boeken, wetenschappelijke verhandelingen, waar ik niets van begreep. Een geografie van Duitsland uit het jaar 1802, meer dan 500 pagina's dik, moest ik helemaal overschrijven, zodat ik me de gegevens beter kon inprenten. Die klopten natuurlijk allang niet meer! Hele dagen en halve nachten zat ik deze ongeordende en overbodige rommel in mijn hoofd te stampen. Ik werd er onvoorstelbaar mee gevoerd en overvoerd. [Mein Leben und Streben, blz. 53]

1854 - Ernstthal, Marktplatz 185

Karl May krijgt privé taalonderricht, dat hij zelf betalen moet. Intussen twaalf jaar geworden moet hij in de herberg Engelhardt in het naburige Hohenstein als kegeljongen werken – soms tot na middernacht! Daar wordt hij verslaafd aan de uitleenbibliotheek: 'Rinaldo Rinaldini, de roverhoofdman' – 'Himlo Himlini, de roverhoofdman in Spanje' – 'Sallo Sallini, de verschrikkelijkste roverhoofdman...', heten zijn helden en zij worden een ideaalbeeld voor hem.

5 mei: geboorte van zijn broer Karl Hermann, die al 15 augustus sterft.

1855 - Ernstthal, Marktplatz 185

3 juli: May's broer Karl Heinrich wordt geboren; ook dit kind sterft na korte tijd, 30 oktober.

1856 - Ernstthal, Marktplatz 185 / Waldenburg

Vlucht uit de werkelijkheid!

Het boek waarin ik gelezen had als titel: 'Die Räuberhöhle an der Sierra Morena oder der Engel aller Verdrängten'. Toen vader thuisgekomen was en ingeslapen was, klom ik uit bed, sloop de kamer uit en kleepte me aan. Toen schreef ik een briefje: 'U hoort u niet kapot te werken; ik ga naar Spanje; ik haal hulp!' Dit briefje legde ik op de tafel, ik stak een stuk droog brood in mijn zak samen met een paar stuivers van mijn kegelgeld, ging de trap af, deed de deur open, ademde daar nog eenmaal diep en snikkend in, maar heel zacht zodat niemand het hoorde, en liep toen met gedempte stappen de Marktplatz over, door de Niedergasse naar de Lungwitzerweg, die via Lichtenstein naar Zwickau ging, naar Spanje, het land van de edele rovers, de helpers in nood.

[Mein Leben und Streben, blz. 79]

Karl komt niet ver, zijn bezorgde vader haalt hem naar huis.

Nooit heb ik duidelijker gevoeld dan toen hoeveel hij eigenlijk van me hield. [blz. 93]

Palmzondag, 16 maart: Karl May doet belijdenis.

Michaelis, 29 september: Hij wordt eerstejaarsstudent op de kweekschool in Waldenburg.

Het onderricht was koud, streng en hard. Er ontbrak elk spoor van poëzie. In plaats van gelukkig te maken, te bezielen, stootte het af. De godsdienstlessen waren de uren waarvoor men het minste warm kon lopen. [blz. 95]

22 november wordt Emma Lina Pollmer, May's eerste echtgenote, in Hohenstein geboren; haar moeder sterft 4 december aan kraamvrouwenkoorts.

1857 - Waldenburg

Karl May wordt verliefd op de vijftienjarige Anna Preßler uit Ernstthal. Hij dicht en componeert liefdesliederen, die hij haar op de gitaar voorspeelt:

*Von Dir geschieden,
Bin ich bei Dir
Und wo Du weilest,
Bist Du bei mir.*

*Von Dir zu lassen,
Vermag ich nicht,
Weil Du mein Alles,
Mein Lebenslicht!*

21 november: May's zus Maria Lina wordt geboren; zij overlijdt 13 december.

1858 - Waldenburg

In juli trouwt Anna Preßler, zestien jaar oud, met de winkelier Carl Hermann Zacharias, van wie ze een kind verwacht. De pijn zit diep bij Karl May, hij zal dit heel lang niet te boven komen.

May schrijft zijn eerste indianenverhaal en stuurt dit naar de "Gartenlaube". Ernst Keil, de uitgever, wijst dit - nu verdwenen - eerste werk af.

1859 - Waldenburg

In november is May een week "lichtcorveeër" op de kweekschool in Waldenburg. Bij deze gelegenheid ontvreemdt hij zes kaarsen, die hij voor de kerstboom in het armzalige ouderlijk huis wil gebruiken.

21 en 22 december wordt deze zaak door de directeur van de kweekschool, Schütze, onderzocht.

1860 - Ernstthal, Marktplatz 185 / Plauen

28 januari: May wordt van de kweekschool gestuurd.

4 maart: May's zus Emma Maria wordt geboren; ze sterft 5 augustus.

6 maart: gesteund door dominee Schmidt uit Ernstthal richt May een gratieverzoek aan het Saksische ministerie van cultuur. De directeur van de kweekschool, Schütze, die ondertussen spijt heeft van zijn harde opstelling, doet een goed woord voor hem.

4 juni: May mag zijn opleiding aan de kweekschool van Plauen voortzetten. Daar lijdt hij, zoals vele van zijn medescholieren, onder het spioneren van de schoolleiding; ze interesseren zich voor het intieme seksuele leven van de scholieren.

1861 - Plauen / Glauchau / Altchemnitz / Ernstthal, Marktplatz 185

9, 10 en 12 september: May doet eindexamen.

13 september: zijn eindexamen heeft de totaalaantekening "gut".

Slechts van 7 t/m 19 oktober is May als hulponderwijzer aan het werk in Glauchau. Het komt tot een scene uit jaloezie met zijn kamerverhuurder Ernst Theodor Meinhold. De koopman betrapt May als deze zijn negentienjarige vrouw Henriette, die hij niet alleen maar pianoles geeft, kust. Meinhold meldt deze romance aan de superintendent Carl Wilhelm Otto - Karl May wordt op staande voet ontslagen.

Zijn volgende baan als onderwijzer wordt hem fataal. In Altchemnitz, waar hij sinds 6 november als fabrieksonderwijzer bij de Firma Solbrig werkt, moet hij zijn onderkomen, kamer en slaapkamer, delen met de boekhouder Julius Hermann Scheunpflug.

Tot dusver had hij die alleen bewoond; nu werd ik bij hem ondergebracht... Hierdoor verloor hij zijn comfort... Hij had van zijn ouders een nieuw horloge gekregen. Zijn oude horloge, dat hij nu niet meer gebruikte, hing onbenut aan een spijker in de muur. Het was hoogstens twintig mark waard. Hij bood mij dit te koop aan omdat ik er geen bezat; ik sloeg dit aanbod echter af, want als ik eenmaal een horloge kocht, moest het nieuw en beter zijn. Dat stond echter nog lang niet op het programma, omdat ik eerst nog mijn schulden moest afbetalen. Toen deed hij zelf het voorstel dat ik, als ik naar school ging, zijn oude horloge bij me zou steken, omdat ik immers verplicht was stipt te zijn. Ik ging daarop in en was hem er dankbaar voor. In het begin hing ik zodra ik uit school terugkwam het horloge direct weer aan de spijker. Later gebeurde dat soms niet; ik hield het nog urenlang op zak, want een zo duidelijke onderstreping ervan dat het mij niet toebehoorde leek mij niet

gewetensvol maar lachwekkend. Ten slotte nam ik het zelfs mee als ik uitging en hing ik het pas 's avonds, na mijn terugkeer, op zijn plaats. Een werkelijk vriendschappelijke of zelfs hartelijke omgang vond er tussen ons niet plaats. Hij duldde mij noodgedwongen en liet mij soms opzettelijk merken dat het hem niet beviel met mij zijn woonruimte te moeten delen. [Leben, blz. 103f.]

De kerstvakantie begint. 23 december gaat May zich direct van de school naar het station en reist naar huis; het horloge neemt hij mee. Op de Hohensteiner Markt wordt hij op kerstavond gearresteerd. Hij zou het horloge, een pijp en sigarenstomp van zijn kamergenoot gestolen hebben. May is ontsteld:

Ik beging de stommitteit te bestrijden dat ik het horloge bezat; het werd echter gevonden toen men ernaar zocht. Zo werd ik vernietigd door de leugen in plaats dat die mij redde; dat doet die immers altijd; ik was - - - een dief! [blz. 107]

May's beschrijving is geloofwaardig. Daarmee mocht hij dan onschuldig in hechtenis genomen zijn – in elk geval was zijn beroepsmatige loopbaan verknoeid!

Dit gegeven had op mij de uitwerking van een klap, een klap op het hoofd, onder de druk waarvan men instort. En ik stortte in! [blz. 109]

1862 - Ernstthal, Marktplatz 185 / Chemnitz

May wordt hoogstwaarschijnlijk - de aktes zijn niet bewaard - wegens "onrechtmatig gebruik van andermans spullen" volgens Art. 330, Abs. 3, veroordeeld. Men legt de zwaarste straf op: zes weken gevangenis. Gratieverzoeken worden afgewezen.

8 september tot 20 oktober: gevangenisstraf in Chemnitz.

Volgens tegenwoordige rechtspraak was May niet in de gevangenis gekomen. Deze slag van het lot leidt tot een blijvend beroepsverbod als onderwijzer.

6 december: May wordt gekeurd voor militaire dienst en "ongeschikt" bevonden.

1863 - Ernstthal, Marktplatz 185

May treedt op bij "muzikaal-declamatorische ontspanningsavonden" in Ernstthal. Zijn levensonderhoud verdient hij met privé-onderwijs. Daarom wordt 12 februari door het lerarenkorps aangifte gedaan; de onderwijsinspectie komt dit te weten door een brief van dominee Schmidt uit Ernstthal van 20 maart.

20 juni: May's naam wordt uit de lijst van Saksische kandidaat-onderwijzers geschrapt. Het geven van privé-onderwijs wordt hem uitdrukkelijk verboden. Zijn burgerlijk bestaan is tot mislukken gedoemd.

Het was alsof ik uit die cel, waarin ik zes weken lang opgesloten was geweest, een hele menigte onzichtbare misdadigers mee naar huis had genomen, die het nu als hun taak beschouwden zich in mij te nestelen en mij met hen gelijkgezind te maken. Ik zag hen niet; ik zag slechts de donkere, honende hoofdgestalte uit het moeras van thuis en uit de Hohensteinse pulpromans; maar ze praatten op mij in; ze beïnvloedden mij. En als ik mij daartegen verzette, werden luidruchtiger, om mij te verdoven en zo te vermoeien dat ik kracht tot weerstand verloor. Hoofdzaak was dat ik mij wreken moest, wreken op de eigenaar van dat horloge die mij had aangeklaagd alleen om mij uit zijn woning kwijt te raken, wreken op de politie, wreken op de rechter, wreken op de staat, op de mensheid, eigenlijk op iedereen! Ik was een voorbeeldig mens, wit, rein en onschuldig als een lam. De wereld had mijn toekomst, mijn levensgeluk afhandig gemaakt. Waardoor mij wreken? Daardoor, dat ik bleef wat zij van mij gemaakt hadden, namelijk een misdadiger!

Dat was het wat de verleiders in mijn binnenste van mij verlangden. Ik verzette mij zoveel ik kon, zover mijn krachten reikten. Ik gaf alles wat ik toentertijd schreef, vooral mijn dorpsverhalen, een ethische, een streng wettelijke, een koningsgetrouwe tendens. Dat deed ik niet alleen als steun voor anderen maar ook als steun voor mij zelf. Maar hoe zwaar, hoe oneindig zwaar is mij dat gevallen! Als ik niet deed wat die luide stemmen in mij wilden, werd ik door hen met hoongelach, met vloeken en verwensingen overstroomd, niet alleen uren lang, maar halve dagen en hele nachten lang. Om aan deze stemmen te ontkomen, ben ik uit mijn bed gesprongen en de regen en de sneeuwstorm ingelopen. [Leben, blz. 117f.]

Dat May werkelijk aan aanzienlijke psychische storingen leed, 's nachts buiten in de regen liep, bewijst wel zijn uit die tijd stammende gedicht:

*Kennst du die Nacht, die auf die Erde sinkt
Bei hohlem Wind und scheuem Regenfall,
Die Nacht, in der kein Stern am Himmel blinkt,
Kein Aug durchdringt des Nebels dichten Wall?
So finster diese Nacht, sie hat doch einen Morgen
O lege Dich zur Ruhe und sei ohne Sorgen!*

*Kennst Du die Nacht, die auf das Leben sinkt,
Wenn dich der Tod aufs letzte Lager streckt
Und nah der Ruf der Ewigkeit erklingt,
Daß dir der Puls in allen Adern schreckt?
So finster diese Nacht, sie hat doch einen Morgen
O lege dich zur Ruhe und sei ohne Sorgen!*

*Kennst Du die Nacht, die auf den Geist dir sinkt,
Daß er vergebens um Erlösung schreit,
Die schlangengleich sich ums Gedächtniß schlingt
Und tausend Teufel ins Gehirn dir speit?
O sei vor ihr ja stets in wachen Sorgen,
Denn diese Nacht allein hat keinen Morgen!*

In eerste instantie vecht May met succes tegen deze "duizend duivels". Hij schrijft voor de Ernstthaler zangvereniging "Lyra" een hele reeks eigen composities.

1864 - Naußlitz

May houdt zich op in Naußlitz bij Dresden. Over deze tijd is niets bekend. In de tweede helft van dat jaar treedt hij vermoedelijk met een theatergroep her en der in Saksen op en onderhoudt daarbij mogelijk amoureuze betrekkingen met een ballerina van de theater- en balletgroep H. Jerwitz uit Leipzig. Bijna 21 maanden zijn voorbij na May's zes weken durende gevangenisstraf in Chemnitz. Nu verliest hij elk houvast:

Die nacht was niet helemaal donker; er heerste schemerlicht. En wonderlijk genoeg strekte zich dat slechts uit over de ziel, niet over de geest. Ik was zielsziek maar niet geestesziek. Ik was tot alle logische gevolgtrekkingen in staat, tot het oplossen van ieder wiskundig vraagstuk. Ik had scherp inzicht in alles wat buiten mij lag; maar zodra het dichter bij mezelf kwam om in relatie met mij te treden, hield het inzicht op. Ik was niet in staat mezelf te observeren, mezelf te begrijpen, mezelf te leiden en te sturen. [Leben, blz. 111]

De "duizend duivels" leiden Karl May 9 juli naar Penig. Daar noemt hij zich "Dr. med. Heilig", "oogarts" en "voormalig militair" uit Rochlitz. Hij laat zich kleding op maat maken en verdwijnt zonder te betalen. Daarvoor heeft hij voor een jonge man met een oogziekte een recept in het Latijn geschreven.

16 december: in Chemnitz duikt May op als "kweekschool docent Ferdinand Lohse" en huurt in het Gasthof "Zum goldenen Anker" twee aan elkaar verbonden kamers. Daar laat hij zich enkele damesbontjassen bezorgen. Hij brengt ze in de zijkamer naar de "zieke directeur" en is even later met de bontjassen verdwenen.

1865 - Gohlis / Zwickau, Schloss Osterstein

28 februari: in Gohlis bij Leipzig woont May bij de staalgraveur Schule.

20 maart bezoekt hij als "koperslager Hermes", de god van dieven en handelaren, de pelsbewerker Friedrich Erler en maakt hem een beverpels afhandig.

Een dag later verpandt May via een argeloze tussenpersoon de pels bij de bank van lening. Bij de poging om de opbrengst te laten afhalen wordt May 26 maart in Rosenthal, een park tussen Gohlis en Leipzig, opgepakt, waarbij een bijl "onder zijn jas vandaan gegleden" is.

Op het bureau is hij "totaal roerloos en schijnbaar levenloos geweest en heeft hij ook nadat de politiearts erbij geroepen is, niet gesproken." Deze apathie, opgetekend in de akten, geeft te denken. Het duurt geruime tijd voor May weer aanspreekbaar is en alles bekend.

8 juni: Karl May wordt door het kantongerecht van Leipzig "wegens meervoudig bedrog" tot 4 jaar en 1 maand werkinrichting veroordeeld.

14 juni wordt hij naar de werkinrichting "Schloss Osterstein" overgebracht. May is nu gevangene "Nr. 171". Hij wordt op kantoor tewerkgesteld maar schiet te kort wegens psychische zwakte.

19 september: Johanna Christiana May, de zgn. sprookjesgrootmoeder, sterft op 85-jarige leeftijd.

1866 - Zwickau, Schloss Osterstein

May vervaardigt geld- en sigarenetuis.

1867 - Zwickau, Schloss Osterstein

De opzichter Friedrich Göhler ontdekt May's muzikale talenten. May klimt op tot bazuinblazer en is lid van het gevangenisorkest. Vermoedelijk aan het eind van het jaar wordt hij de 'speciale schrijver' van inspecteur Krell en naar de gesloten afdeling overgeplaatst. De omvangrijke gevangenisbibliotheek verandert zijn *straf tijd in een studietijd*.

1868 - Zwickau, Schloss Osterstein / Ernstthal, Marktplatz 185

Literaire schetsen ontstaan: *das Repertorium C. May*.

2 november: May wordt "als gevolg van Allerhoogste Genade" wegens goed gedrag voortijdig - 253 dagen eerder dan oorspronkelijk beoogd - met een getuigschrift van vertrouwen uit de werkinstelling ontslagen. Thuis hoort hij van de dood van zijn geliefde grootmoeder. Dit bericht brengt hem weer uit zijn geestelijk evenwicht.

De vroegere ellende begon weer, de vroegere martelingen, de vroegere strijd met onbegrijpelijke machten, die des te gevaarlijker waren omdat ik absoluut niet kon ontdekken of ze delen van mij waren of niet... Zoals vroeger verlangden ze dat ik me zou wreken. Nu pas goed mij wreken voor de in de gevangenis verloren kostbare tijd! [Leben, blz. 157]

May probeert, deze "onbegrijpelijke machten" te ontlopen. Voor de uitgeversboekhandelaar Münchmeyer uit Dresden schrijft hij teksten die thans verdwenen zijn.

1869 - Ernstthal, Marktplatz 185 / Eisenhöhle (Karl-May-Höhle)

Ongeveer aan het begin van dit jaar leert May het dienstmeisje Auguste Gräßler uit Raschau kennen. Uit deze kennismaking ontwikkelt zich een liefdesrelatie.

29 maart doet May in Wiederau als "politieluitenant von Wolframsdorf uit Leipzig" bij de kruidenier Carl Reimann een onderzoek naar vals geld. Omdat dit zogenaamd gevonden wordt, neemt hij Reimann voor "verhoor" mee naar een hotel en verdwijnt dan spoorloos.

10 april: May doet in het huis van touwslager Krause in Ponitz opnieuw onderzoek naar vals geld. De actie mislukt. May dwingt met een dubbelloops zakpistool ontzag af en vlucht "dwars door de velden".

Hij is steeds verkleed en draagt valse baarden. In Ernstthal wekt hij 20 april de indruk als was hij naar Amerika geëmigreerd.

Van 3 tot 5 mei bevindt May zich in Jöhstadt; daar bezoekt hij op de avond van 3 mei het theater. Pinksteren, 16-17 mei: in Schwarzenberg ontmoet May voor de laatste keer zijn geliefde Auguste Gräßler.

27/28 mei richt hij de "Eisenhöhle" (tegenwoordig als Karl-May-hol bekend), ten noorden van Hohenstein, als verblijfplaats in. Met een kinderwagen (!) brengt hij daar merkwaardige dingen heen die hij van zijn peetoom Weißpflog zou hebben gestolen.

31 mei: in Limbach pikt May in het restaurant van Victor Reinhard Wünschmann een set biljartballen in en begeeft zich naar Chemnitz om ze te verkopen, wat echter door de oplettendheid van twee politieagenten mislukt.

3/4 juni: uit een stal in Bräunsdorf ontvreemdt May 's nachts van de hoteleigenaar Schreier een paard, tegelijk met bit, rijzweep en halsriemen; daarna rijdt hij weg. Enkele uren later mislukt de poging het paard aan een slachter te verkopen.

15 juni: in Mülsen St. Jacob treedt May op als "bode van advocaat Dr. Schaffrath uit Dresden" en lokt de meesterbakker Wappler voor een erfeniskwestie naar Glauchau. Ondertussen geeft May zich bij de thuisgebleven echtgenote als politieagent uit en neemt 28 Taler "vals geld" in beslag.

Eind juni ontvreemdt May uit de kegelbaan van herberg Engelhardt in Hohenstein een handdoek en een sigarenpijpje.

2 juli, 's nachts om 3 uur, wordt hij daar slapend ontdekt en "na een kort gevecht" overmeesterd en naar de gevangenis in Mittweida overgebracht.

5 en 15 juli: gerechtelijk onderzoek ter plaatse in Wiederau en Mülsen St. Jacob.

26 juli: op weg naar een ander plaatselijk gerechtelijk onderzoek in Bräunsdorf ontsnapt May aan zijn bewakers; hij zou de ijzeren handboeien verbroken hebben. Ondanks een grote zoekactie in de bossen van Hohenstein op 6 en 7 augustus blijft May aanvankelijk onvindbaar.

In de nazomer duikt hij op in Siegeldorf bij Halle. Hij geeft zich uit voor "schrijver Heichel uit Dresden", daarna als "natuurlijke zoon van de prins von Waldenburg" en ontmoet de huishoudster Malwine Wadenbach die hij mogelijk van vroeger kent.

Verder weten we van May's verblijf in Ellersleben, Plößnitz en Coburg.

1870 - Bohemen / Mittweida / Waldheim

4 januari: in Niederalgersdorf (Bohemen) wordt May als landloper in een schuur opgepakt. Hij noemt zich "Albin Wadenbach", plantagebezitter uit Orby op het eiland Martinique, West-Indië. Een foto overtuigt de politie.

14 maart: May wordt naar de gevangenis in Mittweida gebracht.

13 april wordt hij door het kantongerecht in Mittweida "*met behulp van de door hem afgelegde bekentenis, wegens eenvoudige maar perfect uitgevoerde diefstal, oplichterij en oplichterij onder verzwarende omstandigheden alsmede wegens verzet tegen ongeoorloofde zelfhulp en vervalsing, rekening houdend met zijn terugval, tot een tuchthuisstraf voor de duur van 4 jaar en met betaling van de onderzoekskosten veroordeeld.*"

Zoals de alom bekende strafrechtjurist Professor Dr. Dr. h.c. mult. Claus Roxin vaststelde, is het niet uit te sluiten "dat May aan bewustzijnsstoringsen geleden kan hebben die zijn strafrechtelijke verantwoordelijkheid in de zin van § 51 StGB uitsluiten of ten minste oorzaak kunnen zijn van een aanzienlijk verminderde toerekeningsvatbaarheid." [*Karl May, das Strafrecht und die Literatur*, Tübingen 1997, blz. 47] Volgens een medische studie van Dr. William E. Thomas, een Australische arts, leed May aan dissociatieve identiteitsstoringsen en was hij daarom "ontoerekeningsvatbaar". De psychiater en neuroloog Edgar Beyer (arts in een kliniek in Günzburg) vermoedt een "dissociale persoonlijkheidsstoornis" in de vagantentijd van May en daarmee een verminderde toerekeningsvatbaarheid.

Hoe men May's psychische toestand ook mag beoordelen, de schade die May met zijn delicten heeft aangericht, bedroeg bij elkaar nog geen 1000 Mark. "May heeft later, toen hij vermogend geworden was, vele duizenden mark aan behoeftigen geschonken; ook heeft hij zijn gehele vermogen en alle nog verkregen inkomsten van auteursrechten van zijn werken nagelaten aan een stichting voor behoeftige kunstenaars. Ook is de gedachte aan loutering, zoals Claus Roxin opmerkt, "een van de hoofdtendenzen van zijn werk – niet overal met literaire winst".

3 mei: begin van de straf in het tuchthuis Waldheim. May is vanaf nu gevangene "Nr. 402" en komt in een isoleercel. Minstens 13 uur per dag werkt hij als sigarenmaker. Waarschijnlijk vervult "Nr. 402" aanvankelijk zijn opgelegde taak niet, want hij werd vermoedelijk daarom disciplinair gestraft met het niet geven van eten.

1871 - Waldheim

Bezig zijn als schrijver is voor May volgens het reglement van het tuchthuis in Waldheim volledig uitgesloten! "*Schrijfmateriaal wordt de gevangenen voor elk afzonderlijk geval in de benodigde hoeveelheid door de instelling tegen betaling verschaft, evenzo de envelop waarin elke brief moet worden verstuurd. Het opzij leggen van schrijfmateriaal is verboden. Elke gevangene moet zo veel papier als hij ontving, beschreven of onbeschreven, verder inkt en potloden etc. weer inleveren.*" [§ 50]

Tekeningen van een gevangenispsychose bij May in verband met zijn eenzame opsluiting, zoals in de secundaire literatuur soms wordt aangenomen, zijn er niet. Zo'n voorval had beslist in zijn werken weerpiegeld moeten zijn; dit is echter niet het geval. Naar eigen zeggen leed May niet onder de eenzame opsluiting; die was hem eerder aangenaam.

1872 - Waldheim

De catecheet van de inrichting, Johannes Kochta, wordt een vaderlijke vriend voor May. De ontmoetingen met de katholieken laten bij May een onuitwisbare indruk na; hij vindt zichzelf terug.

29 april: May's 25-jarige zuster Ernestine Pauline overlijdt in Ernstthal.

1873 - Waldheim

Hoewel May luthers is, bespeelt hij in de katholieke kerkdienst het orgel.

1874 - Waldheim / Ernstthal, Marktplatz 185

May is tot begin maart in de gevangenisbibliotheek werkzaam.

2 mei: ontslag uit het tuchthuis. May staat voor twee jaar onder politietoezicht. Aanduidingen in zijn latere teksten geven aan dat hij aanvankelijk als smidsknecht bij zijn peetoom Weißpflog bezig is. In de zomer schrijft hij *Die Rose von Ernstthal*.

1875 - Ernstthal, Marktplatz 185 / Dresden-Altstadt: Jagdweg 6; Falkenstr.4; Jagdweg 14

May's vertelling *Die Rose von Ernstthal*, verschenen vanaf november 1874 bij Hermann Oeser in Neusalza, kan de uitgever H. G. Münchmeyer ertoe gebracht hebben May, die hij nog uit de zestiger jaren kende, op te zoeken. Zijn redacteur Otto Freitag heeft na een ruzie ontslag genomen; Münchmeyer heeft dringend vervanging nodig.

8 maart: May gaat als "redacteur" naar Dresden-Altstadt; hij woont aan de Jagdweg, waar zich het gebouw van de uitgeverij bevindt. Daar redigeert hij het ontspanningsblad "Der Beobachter an der Elbe". Münchmeyer noemt May tegenover zijn medewerkers steeds "Herr Doktor". Deze titulatuur, die May later blijft gebruiken, verandert er niets aan dat hij 24 maart Dresden uitgewezen wordt. May, die nog ruim een jaar onder politietoezicht staat, mag Hohenstein en Ernstthal niet zonder toestemming verlaten.

Voortaan redigeert May in Ernstthal Münchmeyers "Beobachter". Daar verschijnt vanaf eind mei zijn Novelle *Wanda*. Verder schrijft hij voor zijn uitgever grote delen voor het *Buch der Liebe* als vervolg op de beruchte "*Venustempel*" (*Geschichte der Prostitution und ihre Entstehung*), dat sinds december 1874 in Oostenrijk en later ook in het Duitse Rijk verboden is.

Begin augustus keert May terug naar Dresden; men heeft hem nu een verblijfsvergunning gegeven. In de tussentijd reist hij o.a. naar Essen, Dortmund en Berlijn, om bij de firma's Krupp en Borsig reclame te maken voor zijn nieuw op te richten arbeiderstijdschrift "Schacht und Hütte".

Sinds begin september 1875 woont Karl May in het woongedeelte van het gebouw van Münchmeyer. Minna Ey, de zuster van Pauline Münchmeyer, houdt de privé-ruimtes van May op orde. De bedoeling is haar aan May te koppelen; de opkomende succesauteur toont niet de geringste interesse.

Vanaf september start in plaats van de "Beobachter" naast "Schacht und Hütte" het ontspanningsblad "Deutsches Familienblatt".

Vanaf half oktober verschijnt May's eerste Winnetou-vertelling *Old Firehand*. Verdere vertellingen uit deze tijd: *Der Gitano*, *Inn-nu-woh*, *Ein Stücklein vom alten Dessauer*, *Die Fastnachtsnarren*, *Geographische Predigten*.

May's verhouding tot zijn uitgever wordt familiair. Met kerst krijgt hij van diens vrouw Pauline een piano cadeau.

1876 - Dresden-Altstadt, Jagdweg 14 / Ernstthal

23 februari: huiszoeking bij H.G. Münchmeyer. De politie handelt op grond van het ongeoorloofd distribueren van de publicaties *Venustempel* en *Buch der Liebe*.

2 mei: deze dag eindigt May's twee jaar durende ondertoezichtstelling van de politie.

Begin augustus kondigt May de voortzetting aan van de roman *Fürst und Junker* die door Friedrich Axmann geschreven was:

Die lezers van het "deutschen Familienblattes" die van de latere lotgevallen van Dietrich von Quitzow tot aan zijn dood op de hoogte gebracht willen worden, zal de mededeling niet onwelkom zijn dat de auteur dit thema tot het onderwerp gekozen heeft van een net zo boeiende als aangrijpende roman: "Dietrichs von Quitzow letzte Fahrten", dat in nummer 20 van deze jaargang van "Feierstunden am häuslichen Heerde", een bij de uitgeverij Münchmeyer verschijnend literair tijdschrift, beginnen zal.
[Deutsches Familienblatt, Aflevering 49, blz.770]

De aangekondigde *Quitzow*-roman begint echter al in nummer 10 van de "Feierstunden" onder de auteursnaam "Karl May".

In de zomer staat May aangeklaagd voor zijn medewerking aan het *Buch der Liebe*. Verder zijn aangeklaagd: Münchmeyers broer Friedrich als uitgever, later ook Otto Freitag als redacteur van de *Venustempel*. In deze situatie dringt Pauline Münchmeyer aan op een huwelijk met Minna Ey. May wordt vrijgesproken.

Eind oktober verlaat May de redactie en schrijft hij nog "*noodzakelijke manuscripten*". Vermoedelijk wil hij voor alles zijn *Quitzow*-roman voortzetten hoewel hij geen redacteur meer is bij Münchmeyer. De vijandschap van Pauline, die het niet verkroppen kan dat May haar zuster afgewezen heeft, komt er niets terecht van deze plannen. Zowel May's *Quitzow* alsook Axmanns *Kurfürst* (Axmann was volgens Münchmeyer gestorven) worden vanaf maart 1877 voortgezet door dr. Heinrich Goldmann.

Na zijn redacteursstijd reist May tijdelijk naar Hohenstein en Ernstthal. Daar wordt hij verliefd op de aantrekkelijke Emma Pollmer, die 22 november haar 20^e verjaardag viert.

Dit jaar schreef May o.a.: *Auf den Nußbäumen*, *Unter den Werbern*, *Leilet*, *Der beiden Quitzows letzte Fahrten*, *Ausgeräuchert* en *Im Wollteufel*.

1877 - Dresden-Altstadt, Pillnitzer Straße 72

May woont in de Pillnitzer Str. 72 bij de weduwe Groh.

In de volgende maanden schrijft hij *Die beiden Nachtwächter, Der Dukatenhof, Die verhängnißvolle Neujahrsnacht, Ziege oder Bock, Der Samiel, Der Kaiserbauer*.

26 mei volgt Emma Pollmer hem naar Dresden. Zij vindt een baan in de huishouding van de predikantsweduwe Auguste Petzold in de Mathildenstraße 18 woont. Karl May wordt redacteur bij de uitgever Bruno Radelli voor de 2^e jaargang van het ontspanningsblad "Frohe Stunden"; het eerste nummer verschijnt eind juni. Vanaf nummer 10 publiceert May regelmatig eigen teksten: *Der Oelprinz, Die Gum, Ein Abenteuer auf Ceylon, Die Kriegskasse, Aqua benedetta, Auf der See gefangen, Ein Self-man*.

Bij Peter Rosegger verschijnt *Die Rose von Kahira*. Dit verhaal was reeds in het voorjaar onder de titel *Leilet* door Münchmeyer uitgegeven. Op grond van de heruitgave beschouwt Rosseger "*Herrn Karl May... als een zeer ervaren man die lange tijd in de Oriënt moet hebben geleefd.*"

1878 - Dresden-Strießen, Straße Nr.4 / Ernstthal, Marktplatz 185

Vanaf het begin van het jaar woont May in een parterrewoning in Dresden-Strießen, waar Emma de huishouding doet; ze gaan door voor een echtpaar. Hij schrijft daar voor de "Frohen Stunden": *Husarenstreiche, Der Africander, Vom Tode erstanden, Die Rache des Ehri, Nach Sibirien*. Voor Peter Rosseger schrijft May *Die falschen Excellenzen*.

26 januari: Emil Eduard Pollmer, Emma's drankzuchtige oom, sterft in Niederwürschnitz bij Stollberg; tijdens een roes was hij onder een wagen geraakt en kon zich nog naar de paardenstal van het hotel "Zum braven Bergmann" slepen. De grootvader van Emma, de barbier Christian Gotthilf Pollmer, gelooft niet in een ongeval. Hij verleidt May een onderzoek in te stellen.

25 april: May stelt een onderzoek in als een "hogere, door de regering aangestelde ambtenaar". Hoewel hij geen titel of rang noemt, legt men het uit het onbevoegd uitoefenen van een ambt. 11 juni wordt hij daarom in Dresden gedagvaard.

Eind juni beëindigt May zijn tijd als redacteur bij Radelli. Emma Pollmer trekt in bij haar grootvader in Hohenstein, Karl May bij zijn ouders. Zo nu en dan moet hij zich in Berlijn ophouden. Mogelijk zoekt hij een nieuwe plek als redacteur.

6 september: verhoor op de rechtbank in Hohenstein.

15 oktober: verhoor in Stollberg en een confrontatie op 25 oktober. May gedraagt zich lichtzinnig; hij ziet af van rechtsbijstand.

In de zomer en de herfst schrijft hij de verhalen: *Des Kindes Ruf, Die Universalerben, Die Laubthaler und Der Waldkönig*.

1879 - Ernstthal, Marktplatz 185 / Hohenstein, Am Markt 243

9 januari wordt May door de rechtbank in Stollberg wegens "onbevoegde uitoefening van een publiek ambt" (in de zin van § 132 StGB) tot drie weken gevangenis veroordeeld. Dit oordeel is, zoals de strafrechtjurist Erich Schwinge bewezen heeft, een foutieve beslissing. Die akten zijn behouden. May heeft beslist geen ambtsverrichting gedaan. Hoger beroep (12 mei) en een verzoek om gratie (2 juli) worden afgewezen. Van 1-22 september moet Karl May zijn straf in de cel van het gerechtsgebouw van Hohenstein uitzitten. Deze blamage is hij nooit te boven gekomen, zoals talrijke zinspelingen in zijn werk bewijzen.

De relatie met Emma Pollmer is vanwege haar ontrouw in gevaar; Karl May leeft vermoedelijk voortdurend bij zijn ouders.

Verheugender ontwikkelt zich zijn literaire bezigheid. De eerste contacten met het katholieke weekblad "Deutscher Hausschatz" in Regensburg. In het reisverhaal *Unter Würgern* valt voor de eerste keer de naam "Old Shatterhand".

Eind november verschijnt bij de Stuttgarter Verlag Franz Neugebauer zijn bewerking als boek van de Ferry-roman "*Der Waldläufer*" evenals zijn eerste jeugdboek *Im fernen Westen*.

Verdere publicaties in dit jaar: *Ein Dichter, Der Giftheiner, Three carde monte, Unter Würgern, Der Girl-Robber, Der Boer van het Roer* en de Stuttgarter tijdschriftenroman *Scepter und Hammer*. Het daarin voorkomende hoofdstuk *Der tolle Prinz* lijkt op een ernstige onenigheid met Emma Pollmer te duiden, die May daar als Emma Vollmer vereeuwigde die haar geliefde bedriegt.

1880 - Ernstthal, Marktplatz 185 / Hohenstein, Am Markt 2

Januari: "May, Dr. Karl..." wordt voor het eerst in de "Allgemeinen Deutschen Literaturkalender" vermeldt.

19 februari: Karl May en Emma Pollmer gaan in Hohenstein in ondertrouw. De openbare kennisgeving vindt plaats van 20 februari tot 7 maart.

Mei: Voor het eerst meldt de "Deutsche Hausschatz" dat de ik-verteller van de reisavonturen identiek is met de schrijver Karl May.

26 mei: Emma's grootvader Christian Gotthilf Pollmer sterft als gevolg van een beroerte in Hohenstein; 27 mei sterft May's oudere zus Auguste Wilhelmine, gehuwd Hoppe, aan een bloedziekte. Vanwege deze slagen van het lot – ook wel wegens meningsverschillen – vindt het burgerlijk huwelijk van Karl May en Emma Pollmer pas 17 augustus plaats.

12 september: kerkelijk huwelijk in de St. Christopheri-kerk in Hohenstein; direct daarna verhuizing naar het huis "Am Markt 2".

Publicaties van dit jaar die het vermelden waard zijn: *Deadly Dust, Der Brodnik, Die Juweleninsel, Der Kiang-lu, Tui Fanua*.

1881 - Hohenstein, Am Markt 2

Januari: In het "Hausschatz"-reisverhaal *Giölgeda padishanün* - later *Durch die Wüste* en vervolgdelen - treden voor de eerste keer de ik-verteller Kara Ben Nemsi en zijn bediende Hadschi Halef Omar op. Deze Oriëntcyclus wordt literair gezien alleen nog overtroffen door zijn werk uit zijn laatste levensfase.

Maart: De "Deutsche Hausschatz" schrijft in nummer 9:

Hausschatzleser in Westfalen. De schrijver van deze reisavonturen heeft alle landen, die het toneel van zijn verhalen zijn, zelf bereisd. Onlangs is hij van een reis naar Rusland, Bulgarije, Konstantinopel etc. teruggekeerd en wel met een messteek als aandenken. Want hij pleegt niet met de rode 'Bädeker' in de hand in een treincoupé te reizen maar hij zoekt de nog weinig betreden paden op. - Hartelijk dank voor uw groet!

November 1881: de krant "Le Monde" begint met het afdrucken van een Franse May-vertaling.

1882 - Hohenstein, Am Markt 2

May werkt intensief aan zijn Oriëntcyclus voor de "Deutschen Hausschatz". Het *Reise-Abenteuer in Kurdistan* en *Die Todeskaravane* lukken hem voortreffelijk. Het slot van de *Juweleninsel* voor het Stuttgarter Verlag Göltz & Rühling schrijft hij daarentegen lusteloos; dienovereenkomstig eindigt deze roman.

In de nazomer bevinden Karl en Emma May zich op een ontspanningstour in Dresden-Altstadt. In restaurant Rengers komt het tot een beslissende ontmoeting met een oude bekende, de uitgever Heinrich Münchmeyer. Uit deze ontmoeting ontstaat een jarenlange zakenrelatie. Het contract wordt bekrachtigd met een handdruk. May moet voor een honorarium van 35 mark per aflevering een spannende vervolgroman schrijven. Zodra de oplage 20.000 exemplaren heeft bereikt, zal May daarnaast *eine feine Gratifikation* krijgen; verder als enige het auteursrecht. May begint dan eerst sporadisch te schrijven aan het *Waldröschen*:

"Geachte mevrouw!

U zou mij tot grote dank verplichten als u uw geëerde man, van wie ik de eer heb hem mijn vrouwde vriend te noemen, ertoe kunt bewegen mij manuscript en wel 3 afleveringen per week te zenden. Het is nu de beste tijd voor de uitgave van dit werkje. De eerste aflevering is klaar maar ik kan die niet uitgeven doordat zonder manuscript niet verder kan leveren.

Ik heb uw man zo goed behandeld. Ik heb hem al ongeveer 500 mark voor dit werkje gegeven, en hij is zo ondankbaar en laat me gewoon zitten en toch noemt hij zich in zijn brieven mijn beste vriend en belooft me gouden bergen, maar hij houdt zich absoluut niet aan zijn toezeggingen.

Ik denk dat hij naar u luistert, omdat hij toch van u houdt, wat hij steeds verzekert. Ik richt me vol vertrouwen tot u en beschouw u als de reddende engel die mij zal verlossen uit mijn kostbare en hoogst noodlottige situatie. Mijn vrouw doet u de hartelijke groeten en vraagt samen met mij om uw bemiddeling. Terwijl ik u zeer hartelijk begroet, teken ik met bekende hoogachting.

U geheel toegedaan, H. G. Münchmeyer

Dresden, 20-10-'82

Emma's bemiddeling heeft succes: *Waldröschen oder die Rächerjagd rund um die Erde* start begin december onder het pseudoniem "Capitain Ramon Diaz de la Escosura" en wordt in de tijd daarna een kassucces.

Verdere werken: *Die Both Shatters, Der Krumir, Ein Fürst-Marschall als Bäcker, Robert Surcouf, Christi Blut und Gerechtigkeit, In Damaskus und Baalbeck, Ein Oelbrand.*

1883 - Hohenstein, Am Markt 2 / Dresden-Blasewitz, Sommerstr. 7

Bijna zeker reist May begin februari naar Dresden om Münchmeyer te bezoeken. Emma volgt hem later. Tussen haar en de uitgeversvrouw Pauline ontstaat een intieme vriendschap.

6 april: Emma's jeugdvriendin Ida Metzger houdt in haar woning in Hohenstein een spiritistische seance; Karl May doet mee.

7 april: verhuizing van Hohenstein naar Dresden-Blasewitz. In het Blasewitzer adresboek staat May als "Literat und Redacteur" vermeld. Zeer waarschijnlijk redigeert de redacteur samen met Münchmeyer de "Deutschen Wanderer". *Hij moest op dezelfde hoogte staan als de beide door mij in 1875 opgerichte ontspanningstijdschriften.* In de "Wanderer" verschijnt vanaf eind september, nu voor een honorarium van 50 mark, *Die Liebe des Ulanen.*

In dit arbeidsrijke jaar schrijft May verder: *Stambul, Im 'wilden Westen' Nordamerika's, Der Amsenhändler, Pandur und Grenadier.* Medewerking aan Joseph Kürschner (uitgever van de literatuurkalender) moet hij wegens tijdgebrek afwijzen.

1884 - Dr.-Blasewitz, Sommerstr.7 / Dresden-Altstadt, Prinzenstr.4

Vermoedelijk begin april verhuist May met zijn vrouw Emma naar de Prinzenstraße 4.

Na beëindiging van *Waldröschen* begint in augustus een volgende colportageroman voor Münchmeyer: *Der verlorene Sohn oder der Fürst des Elends.* Het werk voor de "Deutschen Hausschatz" komt in de verdrukking. *Der letzte Ritt*, deel van de Oriëntcyclus, wordt vanaf midden december voor een half jaar onderbroken; lezers en redactie ergeren zich hieraan.

1885 - Dresden-Altstadt, Prinzenstr.4

15 april: May's moeder overlijdt aan een gezwel, vermoedelijk kanker. Ongeveer een maand later krijgt May's vader een beroerte. Door deze slagen van het lot blijven de manuscriptafleveringen uit. *Die Liebe des Ulanen* wordt vier weken lang niet voortgezet. Als noodoplossing komen delen van *Der verlorene Sohn* onder de titel *Ulane und Zouave* als fragment in de "Deutschen Wanderer".

In juni is May's psyche in zoverre hersteld dat hij verder schrijven kan; in de zomer zet hij zelfs enige maanden zijn Oriëntcyclus voort. Zijn *Ulanen*-roman eindigt in oktober.

Met kerst start zijn vierde Münchmeyer-roman *Deutsche Herzen, deutsche Helden.*

1886 - Dresden-Altstadt, Prinzenstr.4

27 februari: May's vroegere katholieke inrichtingscaterieet Kochta overlijdt.

Eind juli beëindigt May's *Der verlorene Sohn*. Om meteen de vervolgoroman te kunnen publiceren, waren omstreeks half juni ca. 50 manuscriptbladzijden voor de roman *Delila* ontstaan. Bijna gelijktijdig stierf onder mysterieuze omstandigheden op 13 juni koning Ludwig II von Bayern - voor de uitgevers van colportagelectuur een sensationeel bericht. May breekt daarom *Delila* af (bleef een fragment) en schrijft een roman over de sprookjeskoning: *Der Weg zum Glück*. Het zal zijn laatste Münchmeyer-roman worden.

Aan het eind van het jaar begint hij met de jeugdvertelling *Der Sohn des Bärenjägers* voor de Stuttgarter Spemann-Verlag.

1887 - Dresden-Altstadt, Prinzenstr.4 / Schnorrstr.31

8 januari: Het jongenstijdschrift "Der Gute Kamerad" begint met May's *Sohn des Bärenjägers*. Ondertussen heeft Münchmeyer problemen om zijn afleveringen op tijd te laten verschijnen:

Beste Doctor!

Ik verwachtte u zaterdag met een grote hoeveelheid manuscripten maar helaas tevergeefs. Daardoor ben ik opgewonden en bezorgd geworden, want het is voor mij een bedreiging van mijn bestaan.

Zodra u mij niet genoeg en niet op tijd levert, verlies ik mijn met moeite verworven abonnees, die mij zo veel geld kosten. Veroorloof uzelf toch een stenograaf! Als u een hele nacht dicteert heeft u voor 4 à 5 afleveringen manuscript op papier staan en ben ik geholpen.

Ik heb bijna al uw wensen vervuld en verzoek u daarom nu ook mijn wens te vervullen.

Ik vraag u, breng mij morgen "Glück" en dan "Helden"; die betekenen circa 66 afleveringen.

Ik groet u en onderteken met hoogachting H. G. Münchmeyer.

Dresden, 21- II- 87

Ongeveer begin april: verhuizing naar de Schnorrstraße 31.

Half augustus begint May met het schrijven van *Durch das Land der Skipetaren*; dit reisverhaal vormt de afsluiting van de Oriëntcyclus in de "Deutschen Hausschatz".

1888 Dr.-Altstadt, Schnorrstr.31 / Kötzschenbroda, Schützenstr.6

Begin januari eindigt de Münchmeyer-roman *Deutsche Herzen, Deutsche Helden*. May gunt zich gene pauze - hij schrijft zijn jeugdvertelling *Der Geist des Llano estakata* (estakata = estakado).

Half januari begint de "Hausschatz" met het afdrukken van het Skipetaren-reisverhaal.

Begin februari start *Der Geist des Llano* in de "Guten Kameraden".

6 september overlijdt na een lang ziekbed May's vader.

Redactiewisseling bij de "Deutschen Hausschatz" in Regensburg: Venanz Müller, die May welgezind is, wordt opgevolgd door Heinrich Keiter - een redacteur met zelf ambities als schrijver:

"Hevig golfte onder onze lezers de strijd heen en weer over de romans van de schrijver van reisverhalen, Carl May. Terwijl het ene deel in schitterende brieven bij de redactie klaagt dat de romans zo'n grote ruimte innemen die veel waardevoller aangewend kan worden, verlangt het andere deel in niet minder besliste uitdrukkingen dat meteen in de nieuwe jaargang weer met een verhaal van Carl May begonnen wordt. Daarom is de redactie dus gedwongen de gulden middenweg te bewandelen om recht te doen aan beide groepen."

1 oktober: verhuizing van Dresden naar Kötzschenbroda in de Villa Idylle, Schützenstraße 6.

12 oktober: May schrijft zich in bij de gemeente in het register als "Dr. phil. Karl May, Schriftsteller".

Verdere publicaties in dit jaar: *Kong-Kheou, Das Ehrenwort* en *Der Scout*.

1889 - Kötzschenbroda, Schützenstr.6

Vermoedelijk in het voorjaar leren Karl en Emma May het echtpaar Plöhn kennen. Richard Plöhn, eigenaar van een verbandstoffenfabriek, wordt May's beste vriend en Plöhns vrouw Klara - in de komende jaren Emma's boezemvriendin - zal een nog belangrijker rol in het leven van May spelen.

Karl May schrijft in dit jaar ca. 3770 manuscriptbladzijden!

Publicaties: *Die Sklavenkarawane, Im Mistake-Cannon, Sklavenrache, Lopez Jordan*.

1890 - Niederlöbnitz, Löbnitzstr. 11

14 januari: May's huisbazin dient bij het kantongerecht van Dresden een aanklacht in wegens het niet betalen van de huur. De betalen huur (200 mark per kwartaal) voor de dure Villa Idylle moet May ondanks zijn ijverig schrijven schuldig blijven. Zijn dienstmeisje moet hij 19 maart ontslaan.

Vermoedelijk begin april: verhuizing naar Niederlöbnitz, Löbnitzstraße 11.

Belangrijke publicaties: *Christus oder Muhammed, Der Schatz im Silbersee, Der Schatz der Inkas*.

Eind oktober verschijnt de boekuitgave van *Der Sohn des Bärenjägers*, volgens het titelblad *Die Helden des Westens* (in het boekdeel inclusief *Der Geist des Llano estakado*), in de Stuttgarter "Union Deutsche Verlagsanstalt".

1891 - Niederlöbnitz, Löbnitzstr.11 / Oberlöbnitz, Nizzastraße 13

8 april: verhuizing naar Oberlöbnitz in de Villa Agnes, Nizzastraße 13.

28 mei: "... werd de vrouw van Dr. May wakker door een geluid in de parterre. Ze wekte haar man, die onmiddellijk naar beneden ging, waar hij tot zijn verrassing...alle kasten en commodes open vond staan en hun inhoud voor een deel over de vloer verspreid vond. Verder had de inbreker een bijl op het bed gelegd. Van de dief, die na het openbreken van een vensterluik en het stukbreken van enkele vensteruiten in de kamer was gedrongen, ontbrak elk spoor..." [Kötzschenbrodaer Zeitung van 30 mei]

In de nazomer onderhandelt de uitgever Friedrich Ernst Fehsenfeld uit Freiburg in het Breisgau met May over de heruitgave van de "Hausschatz-Erzählungen" als boekuitgave. Een historisch moment.

*Im lieben, schönen Löbnitzgrund
Da saßen Zwei selbänder;
Die schlossen einen Freundschaftsbund,
Gehn niemals auseinander.
Der Eine schickt Romane ein,
Der Andre läßt sie drucken,
Und's Ende wird vom Liede sein:*

's wird Beiden herrlich glucken! [Karl May aan Friedrich Ernst Fehsenfeld]

November: Karl en Emma May nemen hun negenjarige nicht Clara ("Lottel") Selbmann als dochter in huis.

Belangrijke publicaties in tijdschriften: *Das Vermächtnis des Inka* (Kamerad), *Der Mahdi* (Hausschatz).

1892 - Oberlöbnitz, Nizzastraße 13

6 april: de colporteur H. G. Münchmeyer overlijdt aan vergevorderde longtuberculose in Davos (Zwitserland).

10 mei: het eerste boekdeel van de Fehsenfeld-reeks *Durch Wüste und Harem* (in de volgende oplagen *Durch die Wüste*) verschijnt. Daarop volgen *Durchs wilde Kurdistan*, *Von Bagdad nach Stambul*, *In den Schluchten des Balkan*, *Durch das Land der Skipetaren*, *Der Schut*. Karl May wordt een welgesteld man. In de zomer heeft Emma heimelijk omgang met officieren. May's nicht Lottel vertelt alles aan haar oom. Dit veroorzaakt een huwelijksconflict. Het verder samenleven van Emma met May's nicht is onmogelijk. In augustus wordt Lottel door haar moeder, May's zuster Karoline, thuis gebracht.

Vanaf september begint de "Hausschatz" met het 2e deel van de *Mahdi*. Als Union-boekuitgave verschijnt in oktober *Kong-Kheou, das Ehrenwort* onder de titel *Der blau-rote Methusalem*.

1893 - Oberlöbnitz, Nizzastraße 13

Juni: Karl en Emma May reizen naar het Zwarte Woud. Aansluitend bezoeken ze het uitgeversechtpaar Fehsenfeld; samen gaan ze naar Bönigen aan de Brienzer See in Zwitserland.

17 september schrijft May aan zijn uitgever Fehsenfeld:

Uw boosheid is gerechtvaardigd, maar ik ben niet zo erg schuldig als u denkt. De hoofdreden dat ik niets afmaakte, is mijn nervositeit die tegenwoordig in hoge mate verergerd is in vergelijking met vroeger en waarmee mijn vrouw helemaal geen rekening houdt; en dan is er nog een familie-aangelegenheid waarover ik niet schrijven kan. Na de rampzalige reis is mijn vrouw een totaal ander mens geworden... Ik ben door huiselijke ruzies nu steeds zo neerslachtig dat ik vaak naar de wand boven mijn schrijftafel kijk, waar de geladen revolver hangt. Een mens heeft op de een of andere manier rust nodig!

26 november schrijft May aan Fehsenfeld, dat hij vanwege zijn oogziekte "onlangs twee maal in Leipzig" geweest is.

Boekuitgaven bij Fehsenfeld: *Winnetou der Rote Gentleman* (3 delen, het aanhangsel "der Rote Gentleman" wordt later weggelaten), *Orangen und Datteln*. Belangrijke publicaties in tijdschriften: *Der Oelprinz*, *Die Felsenburg* (later *Satan und Ischariot I*). En een verdere boekuitgave bij de Union: *Die Sklavenkarawane*.

1894 - Oberlöbnitz, Nizzastraße 13

Maart: May lijdt aan griep in combinatie met borstvliesontsteking. Ook bezorgen zijn ogen hem last.

Begin mei reist hij met Emma voor herstel naar de Harz. Zijn gezondheidstoestand is niet goed, waarom hij gebruik moet maken van een schrijver. (May in een brief aan Fehsenfeld van 9 mei).

Vermoedelijk in de zomer schrijft May over zichzelf als "Old Shatterhand" de volgende passage voor *Old Surehand I*:

Ik werd als een ziek, zwak kind geboren, dat op de leeftijd van zes jaar nog over de vloer kroop, zonder dat ik kon staan of lopen...Ik ben drie maal blind geweest..... [blz. 411.]

Dit is wel een kleine dichterlijke overdrijving, maar hier kunnen we May's angst voor een nieuwe blindheid in weerspiegeld zien.

Vanaf september verschijnt in de "Deutschen Hausschatz" *Krüger Bei* (later wordt dit *Satan und Ischariot II*); daar krijgen de lezers rond kerst te horen van een bezoek van Winnetou aan de zangvereniging uit Dresden! Een 440 manuscriptbladzijden tellend hoofdstuk in *In der Heimath* wordt door Heinrich Keiter geschrappt.

Oktober: In het huis van de weduwe van de uitgever Münchmeyer verlangt May de al lang uitstaande afrekening van zijn vijf Münchmeyer-romans. Later ontvangt hij een set ingebonden exemplaren van zijn uitgegeven afleveringen. De originele manuscripten van de Münchmeyer-romans bestaan niet meer, het was heel gewoon in deze branche ze te vernietigen.

27 november: Pauline Münchmeyer vraagt om een nieuwe roman, zo mogelijk moet er een vervolg komen op *Delila* (1886). May wijst dit af.

Boekuitgaven bij Fehsenfeld: *Am Stillen Ocean*, *Am Rio de la Plata*, *In den Cordilleren*, *Old Surehand I*.

Verdere boekuitgaven: *Die Rose von Kairwan* (Wehberg, Osnabrück), *Der Schatz im Silbersee* (Union).

1895 - Oberlöbnitz, Nizzastraße 13

In dit jaar bezoekt de in Lawrence / USA wonende Ferdinand Pfefferkorn met zijn vrouw zijn vroegere schoolvriend Karl May. De Pfefferkorns zijn het spiritisme zeer toegedaan. Bij May thuis worden seances gehouden, waar met zeer grote waarschijnlijkheid het bevriende echtpaar Plöhn bij aanwezig is.

23 december: *aankoop van een nieuwe villa!* [voor 37300 Mark] *Gisteren verhuizing en nieuwe inrichting! Dag en nacht manuscripten schrijven!* [May aan Carl Felber].

30 december: het officiële koopcontract voor de Villa "Shatterhand" in Radebeul, Kirchstraße 5, (nu Karl-May-Straße 5) wordt ondertekend.

Boekuitgaven: *Old Surehand II* (Fehsenfeld), *Das Vermächtnis des Inka* (Union).

1896 - Radebeul, Kirchstraße 5: Villa Shatterhand

Maart/april: Karl May ontvangt de door de Dresdner geweermaker Max Fuchs in opdracht gemaakte zilverbuiks en de berendoder. Hij wil daarmee de echtheid van zijn reizen documenteren, om tegelijk innerlijk zijn treurige verleden te vergeten. May weet zichzelf prima te verkopen, zoals een moderne showster.

Pasen: De amateur-fotograaf Alois Schießer, komende van Linz, maakt 101 kostuumopnames met Karl May als Old Shatterhand en Kara Ben Nemsi. De Old-Shatterhand-legende bereikt haar hoogtepunt; er worden talrijke Karl-Mayclubs opgericht.

In de zomer, vermoedelijk in juli, bezoekt Heinrich Keiter de succesvolle schrijver. Hij verontschuldigt zich persoonlijk voor het schrappen van het *Heimath*-hoofdstuk in *Krüger Bei*, nadat May tevoren verklaard had dat hij voor de "Deutschen Hausschatz" geen afleveringen meer zou schrijven.

Eind september verschijnt dan in de "Hausschatz" May's *Freuden und Leiden eines Vielgelesenen*:

De nacht, vaak twee, drie nachten achter elkaar, zonder dan overdag te kunnen slapen, is over het algemeen mijn werktijd - dit vanwege de vele bezoekers die dagelijks komen om 'hun' Old Shatterhand resp. Kara Ben Nemsi Effendi persoonlijk te leren kennen.

In de "Guten Kameraden" wordt vanaf september May's laatste jeugdroman *Der schwarze Mustang* afgedrukt.

Boekuitgaven bij Fehsenfeld: *Der Mahdi* (3 delen), *Old Surehand III*, *Satan und Ischariot I - III*.

1897 - Radebeul, Kirchstraße 5: Villa Shatterhand

26 januari: *"Herr Keiter, die zich in het vervolg onthouden zal van elke literaire ingreep in uw manuscripten, begint in de achtste aflevering van de 'Hausschatz' met uw nieuwe zo vurig verwachte reisverhaal 'Im Reiche des silbernen Löwen'...Hopelijk verblijdt u ons heel gauw met het vervolg van het hoogst interessante manuscript."* [Friedrich Pustet junior aan Karl May]

Vermoedelijk in het voorjaar componeert Karl May bij het sterfgebed van Winnetou *Ave Maria* een partituur.

Van mei tot juli reizen Karl en Emma May door Duitsland en Oostenrijk. De verblijfplaatsen zijn o.a.: Leipzig, Hamburg, Deidesheim (daar bezoeken ze de familie van de bevriende Seyler, eigenaar van een wijngaard), Stuttgart, Bodensee, Innsbruck, Achensee, München, Regensburg, Böhmen. Het verblijf in München pakt uit als het hoogtepunt van de Publicity-Tour:

De eerste dag meer dan 900 bezoekers, de tweede dag meer dan 600, de derde weer 800. Tegen de avond ben ik door de zijdeur gevlucht. Toen stonden de gymnasiasten, om jacht te maken op een handtekening, in zo'n massa voor het hotel dat de tram er niet door kon en zij met de brandslang uit elkaar gespoten moesten worden. Echt waar! [Brief aan Fehsenfeld van 27 juli]

Boekuitgaven: *Auf fremden Pfaden*, *Weihnacht* (Fehsenfeld), *Der Oelprinz* (Union).

1898 - Radebeul, Kirchstraße 5: Villa Shatterhand

22 februari: Hare Keizerlijke Hoogheid Aartshertogin Maria Therese ontvangt Karl May.

6 mei: in Gartow (Niedersachsen) wordt May door twee politieagenten in verzekerde bewaring gesteld; hij mag zijn hotelkamer niet verlaten. Ze zien hem aan voor een oplichter omdat hij voor de kleinste dienstverleningen grote fooien geeft. Tenslotte komt uit Radebeul de boodschap: "de hier woonachtige Karl May doet graag aan liefdadigheid."

30 aug. overlijdt Heinrich Keiter; Dr. Otto Denk wordt zijn opvolger als redacteur van de "Deutschen Hausschatz". In deze tijd komt het voor negen jaar tot een breuk met het weekblad; er ontstaat katholieke oppositie tegen May.

Boekuitgaven bij Fehsenfeld: *Im Reiche des silbernen Löwen I -II*. Verder verschijnt *Ernste Klänge*, een boekje met de beide May-partituren *Ave Maria* en *Vergiß mich nicht!*

1899 - Radebeul, Kirchstraße 5: Villa Shatterhand

In de maanden januari tot maart maakt May zijn roman *Am Jenseits* af; hij bevindt zich op de goede weg naar hoge literatuur.

Leest u de correcties van deel 25? Ja? Dan zult u gemerkt hebben dat Karl May nu met zijn eigenlijke bedoelingen voor de dag komt. Het gaat om een goed-voorbereide, grootse beweging op religieus-ethisch-sociaal gebied...De delen tot nu toe waren alleen daarvoor geschreven om mij een zo groot mogelijk aantal lezers als werkveld te verschaffen. [May aan Fehsenfeld, 13 maart]

16 maart: Pauline Münchmeyer verkoopt haar uitgeverij aan Adalbert Fischer, die zich in het bijzonder voor May's colportage-romans interesseert.

26 maart: vertrek naar de Oriënt. Belangrijke verblijfplaatsen: Genua (4 april - afscheid van Emma en het echtpaar Plöhn om redenen van gezondheid), Port Said (9 april), Cairo (30 april - daar engageert May even later de Arabische bediende Sejd Hassan), Beirut (26 juni), Haifa (18 juli), Jeruzalem (30 juli), Jaffa (21 augustus - 2 september), Aden/Zuid-Arabië (15 september).

Velen op het schip [Gera] zijn me dierbaar geworden, hoewel ik nu juist het tegenovergestelde ben van de vroegere Karl. Die is met groot ceremonieel in de Rode Zee verzonken, met steenkool van het schip, die hem naar de bodem heeft gesleurd. [Brief aan de Plöhns van 16 september]

10 november: aankomst in Padang op Sumatra. May lijdt aan een zenuwzinking krijgt, weigert elke vorm van voedsel en gedraagt zich als een waanzinnige – mogelijk lijdt hij alleen aan dysenterie. Het precieze is niet bekend. Deze toestand duurt ongeveer een week.

22 november: May stuurt van Padang een telegram naar Radebeul; hij verzoekt Emma dringend met de Plöhns naar Port Said te komen.

11 december: May moet wegens ziekte en verdenking van pest in quarantaine.

18 december mag hij Port Said verlaten. Zijn vriend Richard Plöhn, die aan Brightsche nierziekte lijdt, bevindt zich ondertussen zwaar ziek met Klara en Emma in Arenzano (20 km westelijk van Genua). May verneemt hun verblijfplaats en reist erheen.

In Duitsland zijn intussen heftige persaanvallen tegen May begonnen. Met name Dr. Fedor Mamroth (Frankfurter Zeitung) en Hermann Cardauns (Kölnische Volkszeitung) kritiseren de reclame die May voor zichzelf maakt en de daarmee verbonden Old-Shatterhand-legende. De discussie die aanvankelijk enigszins zakelijk begint, wordt in de jaren daarna polemisch, ronduit kwaadaardig: een hetze begint.

Boekuitgaven: *Am Jenseits* (Fehsenfeld), *Der schwarze Mustang* (Union).

1900 - Radebeul, Kirchstraße 5: Villa Shatterhand

Tot 14 maart blijven Karl en Emma May alsook Richard en Klara Plöhn in Arenzano; dan gaat de reis o.a. naar Pisa, Rome, Napels, Port Said, Cairo, Gizeh, Jaffa, Jeruzalem, Hebron, Jericho, Tiberias, Nazareth, Haifa, Libanon, Baalbek, Damascus en Cyprus. In Istanboel lijdt May opnieuw aan een zenuwzinking. Klara Plöhn is bang: "*straks moeten we hem in een psychiatrische inrichting laten opnemen*". May's latere vrouw had blijkbaar een gevoel voor kleurrijke beschrijvingen en zal hier wat overdreven hebben. Het laatste deel van de reis gaat naar: Korinthe, Bologna, Athene, Corfu, Venetië en Bolzano.

25 maart: de opvolger van Münchmeyer, Adalbert Fischer, let niet op May's auteursrecht en brengt *Die Liebe des Ulanen* opnieuw uit. De vier andere Münchmeyer-romans zullen al snel volgen, deels in een bewerking van de schrijver Paul Staberow.

17 juni: in Beiroet neemt May weemoedig afscheid van zijn bediende Sejd Hassan.

31 juli: aankomst in Radebeul, na 15 maanden afwezigheid. Karl May is een ander mens geworden - de Old-Shatterhand-legende is dood. Slechts liefde tot de mensen en verzoening van de volkeren zijn voortaan zijn grote idealen; ook in zijn privé-leven is er een cesuur: Emma's zinnelijkheid kan hem niet meer boeien.

Al mijn boeken tot nu toe zijn slechts inleiding, slechts voorbereiding. Wat ik eigenlijk wil, weet buiten mij geen mens...Ik begin nu pas met mijn eigenlijke opgave...

[Brief van May aan zijn uitgever Fehsenfeld van 10 september]

Rond kerst verschijnt May's gedichtenbundel *Himmelsgedanken*.

1901 - Radebeul, Kirchstraße 5: Villa Shatterhand

14 februari: May's vriend Richard Plöhn overlijdt aan zijn nierziekte. Zijn vrouw Klara is geschokt; zij is vanaf nu vaste gast in de Villa "Shatterhand."

Voor Joseph Kürschner schrijft May zijn pacifistische roman *Et in terra pax*. Daarmee omzeilt hij de imperialistische tendens - het hoera-patriottisme - van het verzamelwerk "China", waar zijn tekst in verschijnt.

Eind september reist May met Emma en Klara naar de Vierwaldstätter See in Zwitserland.

In de herfst schrijft hij als antwoord op de polemische aanvallen van de pers de anonieme Brochure "*Karl May als Erzieher*" und "*Die Wahrheit über Karl May*".

10 december: May klaagt Adalbert Fischer aan wegens het onbevoegd nadrukken van zijn Münchmeyer-romans.

1902 - Radebeul, Kirchstraße 5: Villa Shatterhand

Aan het begin van het jaar houdt de Keulse redacteur Hermann Cardauns verscheidene anti-May-voordrachten, waarin hij May's Münchmeyer-romans als "grenzeloos onzedelijk" bestempelt.

10 maart: Karl May klaagt, tegen de wil van zijn vrouw Emma, haar hartsvriendin Pauline Münchmeyer aan. 16 maart eist May's advocaat Rudolf Bernstein de beklaagde Pauline Münchmeyer als volgt te veroordelen:

- Tot het afleggen van verantwoording over het aantal exemplaren dat van May's werk tot 16 maart 1899 door de Fa. Münchmeyer gedrukt en verspreid waren
- Tot het afleggen van verantwoording over de behaalde nettowinst, en
- Tot betaling van een gratificatie als er meer dan 20.000 exemplaren gedrukt zouden zijn.

In de zomer reizen Karl May, Emma en Klara via Berlijn, Hamburg, Leipzig en München naar Bolzano en tenslotte naar Mendel. In hotel Penegal eindigt 21 augustus het huwelijk van Karl May met Emma's woorden: "Neem jij de kerel, ik hou niet meer van hem!" De nauwkeuriger omstandigheden die tenslotte tot de scheiding leiden, zijn tot nu toe nog niet bevredigend onderzocht. We mogen aannemen dat de relatie met Emma, bepaald door haar overgangsjaren, zich zeer moeilijk ontwikkelde; ook zijn tekenen van toenemende geestelijke verwarring niet uitgesloten (Emma stierf 13 december 1917 in een psychiatrische inrichting). Daarbij neigde ze blijkbaar tot woedeaanvallen die zich tegen Karl May richtten en het voortbestaan van het huwelijk onmogelijk maakten. Ongetwijfeld heeft Klara Plöhn maar al te graag van de gelegenheid gebruik gemaakt. Uiteindelijk troffen zich in Karl en Klara twee mensen die beter bij elkaar pasten.

29 augustus: Emma May ondertekent de scheidingstoestemming.

10 september: May dient de vordering tot echtscheiding in.

Boekuitgave bij Fehsenfeld: *Im Reiche des silbernen Löwen III*.

1903 - Radebeul, Kirchstraße 5: Villa Shatterhand

14 januari: May's huwelijk wordt ontbonden.

4 maart: de echtscheiding wordt rechtsgeldig.

30 maart: burgerlijk huwelijk van Karl May en Klara Plöhn. Een dag later volgt het kerkelijk huwelijk in de Lutherkirche in Radebeul.

25 mei: bij Adalbert Fischer verschijnen May's *Erzgebirgische Dorfgeschichten*.

3 november: Emma krijgt van May een jaargeld van 3000 mark; daarvoor moet ze minstens 100 km verwijderd van Dresden wonen - ze verhuist naar Weimar.

Begin november lukt het de advocaat van Münchmeyer Dr. Gerlach, het strafblad van May erbij te betrekken. De gevolgen zijn 8 november merkbaar: May is ernstig ziek: hoge koorts met een zwak hart.

Boekuitgave bij Fehsenfeld: *Im Reiche des silbernen Löwen IV*.

1904 - Radebeul, Kirchstraße 5: Villa Shatterhand

8 maart: Karl en Klara May bezoeken in Meißen de schilder Sascha Schneider. Hij moet alle Fehsenfeld-boeken van andere omslagen voorzien, om vooral de artistieke, pacifistische waarde van zijn werken te benadrukken - een duidelijke afwijking van de zgn. jeugdschrijver.

Midden september verschijnt *Et in terra pax*, in de Fehsenfeld-boekuitgave uitgebreid, met de titel *Und Friede auf Erden!*

26 september: Pauline Münchmeyer wordt veroordeeld tot het afleggen van rekening en verantwoording zodra Karl May de eed voor de rechtbank afgelegd heeft.

Kerst: uit wraak dat hij van May niet de gevraagde lening kreeg, prijken door de gewetenloze persbandiet Rudolf Lebius in de etalages van de boekhandels in Dresden grote plakkaats waarop met roodkleurige, van veraf zichtbare reuzenletters de aankondiging te lezen is: "de vroegere veroordelingen van Karl May".

1905 - Radebeul, Kirchstraße 5: Villa Shatterhand

In het voorjaar verschijnt als privédruk May's processtuk *Ein Schundverlag* (een minderwaardige uitgever). Daarin bericht hij over zijn tijd bij Heinrich Münchmeyer. In 1909 zal nog de privédruk *Ein Schundverlag und seine Helfershelfer* (een minderwaardige uitgever en zijn handlangers) volgen.

3 oktober komt bij de arrondissementsrechtbank van Dresden May's aanklacht wegens smaad tegen Lebius voor. Door een tactische fout van May's advocaat Klotz komt het tot een voorlezing van het strafblad van Karl May.

In dezelfde maand bezoekt May in Dresden een voordracht van de draagster van de Nobelprijs voor de vrede Bertha von Suttner; tussen hun beiden ontwikkelt zich een vriendschap.

1906 - Radebeul, Kirchstraße 5: Villa Shatterhand

5 februari: in tweede instantie wint Karl May het Münchmeyer-proces.

30 juni: Rudolf Lebius insinueert dat May een erfelijke misdadige inslag heeft.

1 september: May's drama *Babel und Bibel. Arabische Fantasia in zwei Akten* verschijnt bij Fehsenfeld in een oplage van 1200 exemplaren.

1907 - Radebeul, Kirchstraße 5: Villa Shatterhand

9 januari: in derde instantie wint May voor de Rijksrechtbank in Leipzig het Münchmeyer-proces. Over de hoogte van de schadevergoeding moet nog beslist worden. May's advocaat Rudolf Netcke berekent de ongeoorloofde winst van alleen het Waldröschchen al op 250.000 mark! Op 11 februari legt May de volgende eed af:

Ik zweer bij God de Almachtige en Alwetende

1. Ik ben met de overleden Heinrich Gotthold Münchmeyer in 1882, nadat ik hem de dag ervoor toevallig in een café in Dresden heb ontmoet en hem beloofd had een roman voor hem te schrijven, nl. WALDRÖSCHEN, de volgende voorwaarden overeengekomen:

De roman zou onder een pseudoniem verschijnen en er zouden niet meer dan 20.000 exemplaren gedrukt en verspreid worden. Als vergoeding zou ik voor elk nummer 35 mark ontvangen en bovendien, zodra de toegestane hoeveelheid exemplaren verkocht is, nog een fijne gratificatie.

Voor het overige zou ik vrije beschikking over de roman behouden, zodat ik op elk moment deze kon laten opnemen in mijn verzamelde werken.

2. Deze voorwaarden zijn dan later overgedragen op de romans DEUTSCHE HERZEN UND HELDEN, DER VERLORENE SOHN en DER WEG ZUM GLÜCK, met dien verstande dat de vergoeding voor elke aflevering van de desbetreffende roman niet enkel 35 mark maar 50 mark zou bedragen.

3. Wat betreft de roman DIE LIEBE DES ULANEN heb ik in 1883 met Münchmeyer afgesproken dat ik hem deze slechts voor een eenmalige afdruk in de jaargang 1884 van de »Deutschen Wanderer« zou afstaan.

4. Evenzo heb ik Münchmeyer in 1875 en 1884 de zes vertellingen AUS DER MAPPE EINES VIELGE-REISTEN (INN-NU-WOH en OLD FIREHAND), EIN STÜCKLEIN VOM ALTEN DESSAUER, DIE FAST-NACHTSNARREN, UNTER WERBERN, DER GITANO en DIE POLIN [WANDA] slechts voor een eenmalige afdruk in één van de jaargangen van zijn tijdschriften afgestaan.

5. Daarentegen heb ik met betrekking tot mijn onder 1 t/m 4 genoemde werken niet met Münchmeyer afgesproken dat hij daarvan tegen een eenmalige vergoeding in contante betaling het onbeperkte kopijrecht zou krijgen.

Zo waarlijk helpe mij God.

7 april: de opvolger van Münchmeyer Adalbert Fischer sterft.

15 april 1907 doet de advocaat van Münchmeyer, Dr. Gerlach, tegen May en zijn medestrijders aangifte wegens meened. De beschuldiging blijkt ongegrond te zijn.

8 oktober: De erfgenamen van de uitgever Fischer verklaren in een kort geding, "dat de bij de uitgeverij van de firma H. G. Münchmeyer verschenen romans van de schrijver Karl May in de loop van de tijd door toevoegingen en veranderingen van derden een dusdanige verandering hebben ondergaan dat ze in hun huidige vorm niet meer als door de heer Karl May geschreven kunnen gelden." De beroemd-beruchte vijf Münchmeyer-romans worden van de naam van Karl May ontdaan en mogen voortaan alleen anoniem gedrukt worden.

De opvolger van Münchmeyer...heeft dusdanige veranderingen laten uitvoeren, dat tussen de oude en de nieuwe uitgave een verschil van honderden bladzijden bestaat. Dat is toch werkelijk verschrikkelijk!! Als iemand het zou wagen het schilderij van een schilder te laten afsnijden en overschilderen of het beeld van een beeldhouwer met de beitel te laten afhakken en te bewerken en deze verknoeide producten als originele werken van de desbetreffende maker te verkopen, dan zou de gezamenlijke pers achter de benadeelde staan en de vervalsers dusdanig brandmerken dat hij zich nergens meer kon laten zien. [Karl May: *Ein Schundverlag*, blz. 852]

13 september: het komt tot een ontmoeting met de Hausschatz-redacteur Otto Denk. Na een pauze van negen jaar is May nu bereid weer voor de "Deutschen Hausschatz" te schrijven. Onmiddellijk begint hij met het schrijven van *Der Mir von Dschinnistan*. Hiermee maakt hij – zoals reeds bij de slotdelen van de *Silbernen Löwen* – de sprong naar de hoge literatuur. Bij de lezers van de "Hausschatz", die spannende reisverhalen in de oude stijl verwachten, vindt deze roman weinig weerklank.

Aan het eind van dit jaar schrijft May *Frau Pollmer, eine psychologische Studie*, waarin hij zich vergeefs van zijn eerste vrouw los probeert te schrijven. Deze tekst blijft tijdens May's leven ongedrukt.

Vanaf oktober verschijnt in het Regensburger tijdschrift "Efeuranken" het reisverhaal *Schamah*.

1908 - Radebeul, Kirchstraße 5: Villa Shatterhand

8 maart: in een testament bepaalt May dat er een liefdadigheidsstichting opgericht moet worden.

23 maart tot 23 april: in het "Grazer Volksblatt" verschijnt *Abdahn Effendi*.

De antropoloog en seksuoloog F. S. Krauss bezoekt May en noemt hem "een zegen voor de mensheid". In dit jaar onderneemt Karl May met zijn Klara de eerste en enige reis naar Amerika. De verblijfplaatsen: Bremen (5 september), New York (16 september), Albany (22/23 september), Buffalo (eind september), Niagara-Falls (begin oktober), Lawrence/Massachusetts bij schoolvriend Pfefferkorn (oktober), Boston en New York (november).

4 november zijn de May's vermoedelijk weer in Radebeul.

Begin december bevinden zij zich korte tijd in Londen.

1909 - Radebeul, Kirchstraße 5: Villa Shatterhand

31 juli: May's *Merhameh* verschijnt in "Eichsfelder Marienkalender 1910".

September: Dr. Adolf Droop publiceert de studie: "*Karl May. Eine Analyse seiner Reise-Erzählungen.*"

22 november: Rudolf Lebius schrijft aan zangeres en vriendin van Emma, Selma vom Scheidt, dat hij Karl May "een geboren misdadiger vindt".

17 december: vanwege deze brief dient Karl May tegen Lebius een aanklacht wegens belediging in bij de schepenenrechtbank in Berlin-Charlottenburg.

8 december: May houdt in Augsburg de voordracht *Sitara, das Land der Menschheitsseele*.

Boekuitgaven bij Fehsenfeld: *Ardistan und Dschinnistan I und II*.

1910 - Radebeul, Kirchstraße 5: Villa Shatterhand

10 januari: Karl May doet aangifte tegen Rudolf Lebius vanwege ernstige laster in zijn artikel "*Hinter den Kulissen*" in het weekblad "Der Bund" van 19 december 1909. Lebius had beweerd: May had jarenlang als roverhoofdman door de bossen gezworven, bijna dagelijks ingebroken, marktvrouwen overvalen, zijn negen jaar oude nicht seksueel misbruikt en de grootvader van zijn eerste vrouw Emma gewurgd.

Tot een behandeling ter rechtszitting zou het niet meer komen vanwege de vele ziektes van May, die waarschijnlijk door de lastercampagnes veroorzaakt waren en tenslotte tot de dood van de schrijver leidden. Volgens juridische experts zou Lebius in een openbare behandeling gevangenisstraf gekregen hebben.

12 april word Lebius in het beledigingsproces (aanklacht van 17 december 1909) vanwege de brief aan Selma vom Scheidt aanvankelijk vrijgesproken; May gaat in hoger beroep.

12 mei: *Ik heb nooit ontkend dat ik bijna 50 jaar geleden met de strafwet in conflict ben gekomen. Wat ik gedaan heb, zou tegenwoordig bij de arts horen maar niet bij de rechter. Mijn tegenstanders rakelen het op en voegen er geraffineerd leugens aan toe. Er zijn vijf eisen in gang gezet, die de waarheid zullen onthullen.* [May in een brief aan Peter Rosegger]

In augustus is Dr. E. A. Schmid enkele dagen te gast in de Villa Shatterhand. Na de dood van May zal hij als directeur van de Karl-May-Verlag door onvermoeibare inzet May's aanzien in hoge mate weer herstellen.

Boekuitgaven bij Fehsenfeld: *Winnetou IV, Mein Leben und Streben*. Bijna gelijktijdig met May's autobiografie publiceert Rudolf Lebius "*Die Zeugen Karl und Klara May*", - een pamflet van het verwerpelijke soort. Vanwege tegenstrijdige bezwaren worden zowel May's autobiografie als het Lebius-pamflet na korte tijd verboden.

1911 - Radebeul, Kirchstraße 5: Villa Shatterhand

8 mei: *opnieuw ernstig ziek schrijf ik u vandaag maar zeer kort. Ik heb mijn krachten overschat, longontsteking en fysieke opwinding bij de getuigenverklaringen hebben mij helemaal kapot gemaakt...Ik moet geneeskrachtige baden nemen; ik vertrek donderdag al.* [Karl May aan de advocaat Haubold]

11 mei: vertrek naar Joachimsthal. De arts Dr. Gottlieb schrijft geneeskrachtige baden voor.

Vanaf midden juni tot einde juli brengen Karl en Klara May een herstelvakantie door in Südtirol. Op de Mendel verslechtert opnieuw zijn gezondheidstoestand.

18 december: tijdens een behandeling in hoger beroep (aanklacht van 17 december 1909) wordt Rudolf Lebius wegens belediging tot een boete van 100 Mark veroordeeld.

1912 - Radebeul, Kirchstraße 5: Villa Shatterhand

25 februari: May viert zijn zeventigste verjaardag.

Begin maart is Karl May voor de laatste keer in Hohenstein-Ernstthal. Daar bezoekt hij zijn zuster Wilhelmine Schöne; haar kleindochter Ilse krijgt van hem een zak met snoep omdat ze voor het eerst naar school gaat.

22 maart: Karl May houdt in Wenen op uitnodiging van het "Akademischen Verbandes für Literatur und Musik" voor meer dan 2000 toehoorders zijn grote vrede toespraak *Empor ins Reich der Edelmenschen*. Onder de aanwezigen bevindt zich Bertha von Suttner.

30 maart: Karl May sterft rond 20.00 uur in zijn Villa Shatterhand. Zijn ademhaling is gestopt als gevolg van een longziekte. Een groot hart staat stil.

3 april volgt May's bijzetting op het kerkhof van Radebeul.